

Sprawozdanie z konferencji terenowej na temat: „Problemy zagrożenia środowiska leśnego w Polsce”

Отчет о конференции на тему: „Проблемы угрозы для лесной среды
в Польше”

Report on field conference on „Problems of the threat of forest
environment in Poland”

W dniach 25—28 czerwca 1985 r. odbyła się konferencja terenowa na temat: „Problemy zagrożenia środowiska leśnego w Polsce”. Konferencja była zorganizowana z inicjatywy ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego mgr. inż. Waldemara Kozłowskiego.

Część merytoryczną konferencji przygotował zespół naukowców z Instytutu Badawczego Leśnictwa. W przygotowaniu konferencji uczestniczyli ponadto pracownicy okręgowych zarządów lasów państwowych w Radomiu, Katowicach i Wrocławiu, na których terenie odbywała się konferencja. Dzięki pomocy Naczelnego Zarządu Lasów Państwowych konferencja była znakomicie przygotowana pod względem organizacyjnym i hotelowym.

Celem konferencji było:

1) przedstawienie jej uczestnikom zagrożeń środowiska leśnego i szkód powodowanych przez zanieczyszczenie powietrza i inne negatywne czynniki związane ze społeczno-gospodarczym rozwojem kraju oraz ich konsekwencji sięgających daleko poza obręb gospodarki leśnej;

2) omówienie podejmowanych i planowanych środków zaradczych w celu zmniejszenia zagrożeń środowiska leśnego, a zwłaszcza przedsięwzięć w zakresie zmniejszenia zanieczyszczenia przez zakłady przemysłowe będące w gestii resortów i jednostek gospodarczych;

3) opracowanie wniosków z zakresu ochrony środowiska leśnego w celu przesłania ich właściwym instytucjom.

Jako motto konferencji organizatorzy wybrali cytat z Rezolucji Rady FAO ustanawiającej 1985 rok Międzynarodowym Rokiem Lasu: „(...) w każdym kraju powinny być pilnie podjęte wszelkie środki zaradcze w celu przyspieszenia procesu świadomości politycznej i zwrócenia stosownej uwagi na doniosłość lasów świata dla przyszłych pokoleń ludzkości”.

Dla osiągnięcia zamierzonego celu, na zaproszenie ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego, w konferencji udział wzięli:

— przedstawiciele organów centralnych KC PZPR, które reprezentował T. Borycki;

— przedstawiciele organizacji społecznych i doradczych, które reprezentowali: prof. E. Kamiński, prof. H. Zimny, prof. T. Szczęsny, K. Rudzki i Z. Przyborski;

— pracownicy naukowcy z różnych ośrodków Polskiej Akademii Nauk i wyższych uczelni;

— przedstawiciele resortów gospodarczych, a wśród nich: L. Ochocki (Komisja Planowania przy RM), K. Zaręba, Z. Harabin i M. Wojciechowska-Dindorf (Urząd Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej), R. Bukowiecki (Ministerstwo Górnictwa i Energetyki), S. Kłos (Ministerstwo Przemysłu Chemicznego i Lekkiego), B. Seweryński i K. Kalbarczyk (Ministerstwo Hutnictwa i Przemysłu Maszynowego), J. Pawlak (Ministerstwo Administracji i Gospodarki Terenowej)”,

— dziennikarze zajmujący się problematyką ochrony środowiska, m.in. znana publicystka I. Jacyna;

— przedstawiciele władz i organizacji lokalnych województw, na których terenie odbywała się konferencja;

— przedstawiciele Ministerstwa Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z wiceministrem Z. Nocznickim i A. Nowakowskim;

— naczelny dyrektor Lasów Państwowych R. Działuk i jego zastępca J. Smykała oraz dyrektorzy okręgowych zarządów lasów państwowych: R. Wasiak, B. Braczkowski, M. Gniewek, a także pracownicy ozlp;

— pracownicy Instytutu Badawczego Leśnictwa z dyrektorem Instytutu prof. Z. Patalasem oraz odpowiedzialnym za całość organizacji konferencji — dr. A. Bosiakiem.

Organizatorzy konferencji przygotowali obszarny program uwzględniający cele konferencji. Powszechnie znany jest fakt, że zagrożenie środowiska leśnego związane z rozwojem gospodarczym zwiększa się we wszystkich uprzemysłowionych krajach świata. Głównym czynnikiem powodującym szkody w lasach są zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego, z których większość pochodzi ze spalania kopalnych surowców energetycznych. Dwutlenek siarki, tlenki azotu, związki fluoru i metale ciężkie powodują osłabienie drzew i drzewostanów, prowadząc do ich obumierania.

Niektóre obszary Europy, w tym i Polski, są w przededniu katastrofy ekologicznej. W strefach najsilniejszych zagrożeń lasy przestają pełnić funkcje produkcyjne, społeczne i ochronne. Postępujące wylesienia zmniejszają retencyjną, klimatyczną, glebochronną i turystyczno-wypoczynkową rolę lasu.

Spośród działań zmierzających do zmniejszenia zagrożeń i szkód w środowisku leśnym za podstawowe należy uznać zmniejszenie stopnia zanieczyszczenia powietrza. Możliwości gospodarki leśnej są bowiem ograniczone i polegają na podtrzymywaniu aktywności biologicznej drzew i drzewostanów. Nie można liczyć na wyhodowanie drzew lub krzewów odpornych na zanieczyszczenia powietrza.

W celu przedstawienia powyższych zagadnień wybrano obiekty pokazowe:

- obszary leśne w pobliżu elektrowni „Kozienice”,
- Świętokrzyski Park Narodowy,
- lasy Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego,
- lasy Sudetów Zachodnich.

W trakcie prezentacji terenowych obiektów pokazowych przedstawiono zatem uczestnikom konferencji kolejne etapy zagrożenia środowiska leśnego i szkód w lasach, poczynając od zagrożeń najsłabszych (Puszcza Kozienicka), przez zagrożenia silne (Świętokrzyski Park Narodowy), chroniczne (lasy w II i III strefie zagrożenia w nadl. Świerklaniec i Katowice), ostre (Huta „Miasteczko Śląskie”), aż do powstawania szkód totalnych (Huta „Szopienice”, lasy Sudetów Zachodnich).

Łącznie przedstawiono uczestnikom konferencji 12 terenowych obiektów pokazowych, na których wyniki badań prezentowali pracownicy Instytutu Badawczego Leśnictwa: dr inż. A. Bosiak, doc. J. Wołak, dr B. Sikora, doc. A. Kowalkowski, dr E. Latocha, dr Z. Hawryś, prof. Z. Capecki i dr J. Twaróg.

Intergalną częścią konferencji były sesje: referatowa i dyskusyjna.

Część referatowa (w ośrodku OZLP Katowice w Jarnołówku) wypełniły wystąpienia następujących referatów z IBL:

1) Doc. dr J. Wołak: Wpływ zagrożeń środowiska leśnego na ekosystemy i funkcje społeczne lasów;

2) Dr inż. E. Latocha: Stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w Polsce;

3) Dr inż. A. Bosiak: Aktualny i przewidywany stan zagrożenia lasów przez przemysł w Polsce;

4) Doc. dr S. Dunikowski: Pomiar zanieczyszczeń powietrza w lasach. Monitoring techniczny;

5) Prof. dr hab. T. Partyka: Ekonomiczne aspekty zanieczyszczenia lasów;

6) Dr inż. W. Strzelecki: Program badań Instytutu Badawczego Leśnictwa nad zagrożeniem środowiska leśnego przez przemysł.

Ponadto z referatami wystąpili:

7) Mgr inż. M. Gniewek: (dyrektor OZLP Wrocław): Gospodarka leśna w Sudetach Zachodnich na obszarze Gór Izerskich, Karkonoszy i Rudaw Janowickich;

8) Inż. W. Wojciechowska-Dindorf (dyrektor departamentu w Urzędzie Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej): Strategia ochrony powietrza.

W sesji dyskusyjnej, która odbyła się 28 czerwca w ośrodku OZLP Zielona Góra „Lubuszanin” w Sosnówce k. Karpacza, głos zabrali zarówno leśnicy jak i liczni przedstawiciele innych resortów gospodarczych. Powołano zespół wnioskowy w składzie: przewodniczący — prof. dr hab. W. Grodziński, członkowie: prof. dr hab. E. Kamiński, prof. dr hab. H. Zimny, doc. dr hab. Z. Harabin, doc. dr hab. L. Mejnartowicz, doc. dr J. Wołak (sekretarz).

Zespół wnioskowy zaproponował w imieniu uczestników konferencji następujące jej podsumowanie.

Uczestnicy konferencji poświęconej problemom zagrożenia środowiska leśnego w Polsce, zorganizowanej przez ministra leśnictwa i przemysłu drzewnego w dniach 25—28 czerwca 1985 r., mieli możliwość zapoznania się ze skutkami oddziaływania przemysłu na Puszcę Kozienicką, Puszcę Jodłową, lasy Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego oraz lasy świerkowe w Sudetach Zachodnich.

Sytuacja w lasach polskich przybiera charakter klęski ekologicznej, co jest szczególnie widoczne m.in. w Górnośląskim i Krakowskim Okręgu Przemysłowym, Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym, w rejonie Puław, Sudetów Zachodnich, a także w innych częściach kraju. Dotyczy to głównie lasów iglastych, których w Polsce posiadamy około 81%.

W chwili obecnej już ponad 650 tys. ha lasów znajduje się w strefach uszkodzeń morfologicznych, a ponad połowa lasów — w strefie uszkodzeń fizjologicznych. Przewiduje się, że w 1955 r. powierzchnia lasów mocno uszkodzonych będzie wynosić ponad 4,6 mln ha, czyli 53% wszystkich lasów w Polsce.

W 1980 r. straty w potencjale produkcyjno-ekologicznym naszych lasów wynosiły co najmniej 20 mld zł rocznie: przewiduje się, że w połowie lat 90-tych straty osiągną wartość 85 mld zł rocznie.

W wyniku przeprowadzonej wizji lokalnej prezentowanych rezultatów badań i wszechstronnej dyskusji uczestnicy konferencji stwierdzają:

1. Zagrożenia ekosystemów leśnych wykazują związek przyczynowo-skutkowy z rosnącym trendem zanieczyszczenia powietrza przez emisje przemysłowe.

2. Zanieczyszczenia powietrza tlenkami siarki, azotu, a także metalami ciężkimi i związkami fluoru w wielu rejonach kraju osiągnęły stężenia, które decydują o chorobach łańcuchowych lasów. Powoduje to osłabienie i zamieranie lasów, zmniejszając nie tylko produkcję drewna, ale także obniżając ważne funkcje ekologiczne i społeczne lasów.

3. Przy obecnym trendzie zwiększania się zanieczyszczeń powietrza leśnicy mimo stosowania wszelkich dostępnych im metod i środków nie są w stanie uratować lasów, albowiem nie ma gatunków drzew leśnych odpornych na zanieczyszczenia. Jest to problem niezmiernie istotny, jeśli zważy się, że w Polsce w latach 1975—1983 emisje gazowe — najgroźniejsze dla lasów — zwiększyły się o 67%.

4. Zniszczenie lasów prowadzi do poważnych zakłóceń w gospodarce wodnej i rolnej na dużych obszarach kraju. Następczy brak wody będzie główną barierą ekologiczną społeczno-gospodarczego rozwoju kraju.

Uczestnicy konferencji postanowili przedstawić następujące wnioski:

1. Jedynym rozwiązaniem tej krytycznej sytuacji lasów jest radykalne ograniczenie emisji przez przemysł, tym bardziej, że istnieją już krajowe technologie służące tym celom.

2. Kontrola zanieczyszczeń musi być prowadzona w koordynowanym systemie monitoringu ogólnokrajowego, który zapewni uzyskiwanie bieżących, jednolitych i jednoznacznych informacji o wielkości zanieczyszczeń i umożliwi interwencję w przypadku przekroczenia dopuszczalnych norm.

3. Z uwagi na wysoką wrażliwość roślin drzewiastych na zanieczyszczenie powietrza, konieczne jest opracowanie odrębnych norm dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń w stosunku do lasów. Normy te powinny również uwzględniać synergiczne oddziaływanie zanieczyszczeń.

4. W ostatnich latach zamieranie lasów stało się problemem ogólnoeuropejskim. Nasz kraj otrzymuje ponad połowę emisji gazowych z krajów sąsiednich. Dlatego po ratyfikacji przez Polskę Konwencji o Transgranicznym Przenoszeniu Zanieczyszczeń Powietrza (Konwencja Genew-

ska), uczestnicy konferencji uważają za pożądane przystąpienie Polski do Porozumienia Monachijskiego, przewidującego redukcję zanieczyszczeń SO_2 o 30% w latach 1980—1993.

5. W związku z powyższym uczestnicy konferencji uznają za niezbędne dokonanie zmian w krajowych i regionalnych programach ochrony środowiska opracowanych na lata 1986—90 i dalsze w zakresie ochrony atmosfery.

6. Uczestnicy konferencji zwracają się z apelem do wszystkich instytucji, organizacji gospodarczych i osób prywatnych o dołożenie wszelkich starań w celu zmniejszenia zagrożenia lasów przez zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego.

W wyniku konferencji leśnicy i przyrodnicy oczekują pozytywnych zmian w zakresie ochrony powietrza atmosferycznego, a tym samym zmniejszenia zagrożeń i szkód w lasach.

Andrzej Bosiak